

Κάρολος ο Μέγας ή Καρλομάγνος

Ο Καρλομάγνος ή Κάρολος ο Μέγας ήταν βασιλιάς των Φράγκων από το 768, βασιλιάς της Ιταλίας από το 774 και από το 800 ο πρώτος αυτοκράτορας στη Δυτική Ευρώπη μετά την κατάλυση της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, πριν από τρεις αιώνες. Το εκτεταμένο Φραγκικό κράτος που ίδρυσε ονομάζεται Αυτοκρατορία των Καρολιδών.

Μεγαλύτερος γιος του Πιπίνου του Βραχύ και της Βερτράδης του Λαόν, ο Καρλομάγνος έγινε βασιλιάς το 768 μετά το θάνατο του πατέρα του. Αρχικά συμβασίλευε με τον αδελφό του Καρλομάν Α΄. Ο ξαφνικός θάνατος του Καρλομάν το 771 κάτω από ανεξακρίβωτες συνθήκες άφησε τον Καρλομάγνο ως αναμφισβήτητο κυβερνήτη του Φραγκικού Βασιλείου. Ο Καρλομάγνος συνέχισε την πολιτική του πατέρα του προς τον παπισμό και έγινε προστάτης του, απομακρύνοντας τους Λομβαρδούς από την εξουσία στη βόρεια Ιταλία και ηγούμενος μιας εισβολής στη Μουσουλμανική Ισπανία. Εξεστράτευσε επίσης κατά των λαών στα ανατολικά του, εκχριστιανίζοντάς τους, επί ποινή θανάτου, με κατά καιρούς κατάληξη σε γεγονότα όπως η Σφαγή του Βέρντεν. Ο Καρλομάγνος έφθασε στο απόγειο της δύναμής του το 800 όταν στέφθηκε "αυτοκράτορας" από τον Πάπα Λέοντα Γ΄ την Ημέρα των Χριστουγέννων στην Παλιά Βασιλική του Αγίου Πέτρου.

Αποκαλούμενος "Πατέρας της Ευρώπης", ο Καρλομάγνος ένωσε το μεγαλύτερο μέρος της Δυτικής Ευρώπης, για πρώτη φορά μετά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Το κράτος του έδωσε ώθηση στην Καρολίγγεια Αναγέννηση, μια περίοδο πολιτιστικής και πνευματικής δραστηριότητας εντός της Καθολικής Εκκλησίας. Τόσο οι Γαλλικές όσο και οι Γερμανικές μοναρχίες θεωρούσαν τα βασίλειά τους απογόνους της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου.

Ο Καρλομάγνος πέθανε το 814, έχοντας κυβερνήσει ως αυτοκράτορας για λίγο πάνω από δεκατρία χρόνια. Ετάφη στην αυτοκρατορική του πρωτεύουσα Άαχεν στη σημερινή Γερμανία. Τον διαδέχθηκε ο γιος του Λουδοβίκος ο Ευσεβής.

Στέψη του Καρόλου

- Το 799 ο Πάπας Λέων Γ΄ είχε κακοποιηθεί από τους Ρωμαίους, που προσπάθησαν να του βγάλουν τα μάτια και να του ξεριζώσουν τη γλώσσα. Ο Λέων δραπέτευσε και κατέφυγε στον Καρλομάγνο στο Πάντερμπορν, ζητώντας του να επέμβει στη Ρώμη και να τον αποκαταστήσει. Ο Καρλομάγνος, αφού συμβουλευθήκε το λόγιο Αλκουίνο της Υόρκης συμφώνησε να ταξιδέψει στη Ρώμη, όπως και έκανε το Νοέμβριο του 800 και συγκάλεσε ένα συμβούλιο την 1η Δεκεμβρίου. Στις 23 Δεκεμβρίου ο Λέων έδωσε έναν όρκο αθωότητας. Στη Λειτουργία των Χριστουγέννων (25 Δεκεμβρίου), όταν ο Καρλομάγνος γονάτισε στην αγία τράπεζα να προσευχηθεί, ο Πάπας τον έστεψε *Imperator Romanorum* ("Αυτοκράτορα των Ρωμαίων") στην τότε Βασιλική του Αγίου Πέτρου. Με την πράξη του αυτή ο Πάπας ουσιαστικά ακύρωνε τη νομιμότητα της Αυτοκρατείας Ειρήνης της Κωνσταντινούπολης :
- "Όταν ο Οδόακρος εξανάγκασε σε παραίτηση το Ρωμόλο Αυγουστύλο, δεν κατάργησε τη Δυτική Αυτοκρατορία ως ξεχωριστή εξουσία, αλλά επέφερε τη συνένωση ή ενσωμάτωσή της στην Ανατολική, έτσι από τη στιγμή εκείνη υπήρχε μια ενιαία αδιαίρετη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία ... [Ο Πάπας Λέων Γ΄ και ο Καρλομάγνος], όπως οι προκάτοχοί τους, θεωρούσαν τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μια και αδιαίρετη και με τη στέψη [του Καρλομάγνου] δεν επεδίωξαν να διακηρύξουν ένα διαχωρισμό Ανατολής και Δύσης ... δεν επαναστατούσαν εναντίον ενός κυρίαρχου βασιλεύοντος, αλλά κάλυπταν νομίμως την κενή θέση του καθαιρεθέντος Κωνσταντίνου ΣΤ΄ .

Κάρολος ο Μέγας

Στρατιωτικές Μεταρρυθμίσεις

- Θεωρείτο επί μακρόν ότι η στρατιωτική κυριαρχία του Καρλομάγνου βασιζόταν σε μια "επανάσταση του ιππικού" του Κάρολου Μαρτέλου τη δεκαετία του 730. Εντούτοις ο αναβολέας δεν είχε εισαχθεί στο Φραγκικό βασίλειο μέχρι τα τέλη του όγδοου αιώνα. Αντίθετα η επιτυχία του Καρλομάγνου στηρίχτηκε κυρίως στις νέες πολιορκητικές τεχνολογίες και την άριστη υλικοτεχνική υποστήριξη. Εντούτοις την εποχή του Καρλομάγνου ο Φραγκικός στρατός χρησιμοποιούσε μεγάλο αριθμό αλόγων. Και αυτό γιατί τα άλογα παρείχαν μία γρήγορη μέθοδο μεταφοράς στρατευμάτων σε μεγάλες αποστάσεις, γεγονός κρίσιμο για τη δημιουργία και τη διατήρηση μιας τόσο μεγάλης αυτοκρατορίας

Οικονομικές και Νομισματικές

Μεταρρυθμίσεις

- Ο Καρλομάγνος είχε σημαντικό ρόλο στον καθορισμό του άμεσου οικονομικού μέλλοντος της Ευρώπης. Ακολουθώντας τις μεταρρυθμίσεις του πατέρα του, ο Καρλομάγνος κατάργησε το νομισματικό σύστημα που βασιζόταν στο χρυσό σόλιδο υιοθέτησαν το σύστημα που είχε εφαρμόσει και, τόσο αυτός όσο και ο Αγγλοσάξονας Βασιλιάς Όφα της Μερκίας υιοθέτησε το σύστημα που είχε υιοθετηθεί από τον Πεπίνο. Υπήρχαν πραγματικά ισχυροί λόγοι για την εγκατάλειψη αυτής της σύνδεσης με το χρυσό, κυρίως η ίδια η έλλειψη χρυσού.
- Η έλλειψη χρυσού ήταν άμεση συνέπεια της σύναψης ειρήνης με το Βυζάντιο, που είχε ως αποτέλεσμα την παραχώρηση της Βενετίας και της Σικελίας στην Αναστολή και την απώλεια των εμπορικών τους δρόμων προς την Αφρική. Η τυποποίηση που προέκυψε εναρμόνισε οικονομικά και ενοποίησε το περίπλοκο σύνολο νομισμάτων που ήταν σε χρήση στην αρχή της βασιλείας του, απλοποιώντας έτσι τις συναλλαγές και το εμπόριο.
- Ο Καρλομάγνος καθιέρωσε μια νέα μονάδα, τη *livre carolinienne* (από τη Λατινική *libra*, τη σύγχρονη λίρα), που βασιζόταν σε μια λίβρα-λίρα αργύρου - μονάδα τόσο χρήματος όσο και βάρους - που άξιζε 20 *sou* (από το λατινικό σόλοδο [που ήταν κυρίως λογιστική μονάδα και ποτέ δεν κόπηκε ως νόμισμα] το σημερινό σελίνι ή 240 *deniers* (από το Λατινικό δηνάριο, τη σημερινή πένα). Την περίοδο αυτή η *livre* και το *sou* ήταν μονάδες μέτρησης, μόνο το *denier* ήταν νόμισμα του βασιλείου.
- Ο Καρλομάγνος καθιέρωσε αρχές για τη λογιστική πρακτική μέσω των *Capitulare de villis* του 802, που θέσπισαν αυστηρούς κανόνες για τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να καταγράφονται έσοδα και έξοδα.

- Στις αρχές της κυβέρνησης του Καρλομάγνου σιωπηρά επέτρεπε στους Εβραίους να μονοπωλούν το δανεισμό χρημάτων. Στη συνέχεια ο δανεισμός με σκοπό το κέρδος απαγορεύθηκε το 814, όντας αντίθετος με τον εκκλησιαστικό νόμο της εποχής. Ο Καρλομάγνος εισήγαγε τον *Εβραϊκό Θεσμό*, μία απαγόρευση για τους Εβραίους να ασχολούνται με δανεισμό χρημάτων, λόγω των θρησκευτικών πεποιθήσεων της πλειοψηφίας των υπηκόων του, απαγορεύοντάς τον στην ουσία σε όλα τα επίπεδα, σε μια αντιστροφή της προηγούμενης καταγεγραμμένης γενικής πολιτικής του. Εκτός από αυτή την προανατολισμένη στα μακροοικονομικά μεταρρύθμιση, ο Καρλομάγνος υλοποίησε σημαντικό αριθμό μικροοικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως ο άμεσος έλεγχος των τιμών και των εισφορών για ορισμένα αγαθά και εμπορεύματα.
- Ο Εβραϊκός Θεσμός του πάντως δεν ήταν αντιπροσωπευτικός της συνολικής οικονομικής σχέσης ή στάσης τους προς τους Φράγκους Εβραίους και οπωσδήποτε όχι η προγενέστερη σχέση του με αυτούς, όπως είχε εξελιχθεί κατά τη διάρκεια της ζωής του. Για παράδειγμα ο επ' αμοιβή προσωπικός γιατρός του ήταν Εβραίος, απασχολούσε τουλάχιστον ένα τουλάχιστον Εβραίο για τις διπλωματικές του αποστολές, ο Ισαάκ ήταν ο προσωπικός του απεσταλμένος στο Μουσουλμανικό χαλιφάτο της Βαγδάτης. Του έχουν αποδοθεί επιστολές, που προσκαλούν Εβραίους να εγκατασταθούν στο βασίλειό του, για οικονομικούς λόγους, καλωσορίζοντάς τους γενικά με τις συνολικά προοδευτικές πολιτικές του.
- Ο Καρλομάγνος εφάρμοσε το σύστημα αυτό στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρωπαϊκής ηπείρου και η μονάδα του Οφα υιοθετήθηκε εθελοντικά από το μεγαλύτερο μέρος της Αγγλίας. Μετά το θάνατο του Καρλομάγνου το νόμισμα της Ευρωπαϊκής ηπείρου υποβαθμίστηκε και το μεγαλύτερο μέρος της κατέφυγε στη χρήση του διαρκώς υψηλής ποιότητας Αγγλικού νομίσματος μέχρι περίπου το 1100.

Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις

- Μέρος της επιτυχίας του Καρλομάγνου ως πολεμιστή και διοικητή και κυβερνήτη μπορεί να αποδοθεί στο θαυμασμό του για τη μάθηση και την εκπαίδευση. Η βασιλεία του και η εποχή που αυτή εγκαινίασε αναφέρονται συχνά ως Καρολίγγεια Αναγέννηση λόγω της άνθησης των γραμμάτων, της λογοτεχνίας, της τέχνης και της αρχιτεκτονικής, που τη χαρακτηρίζουν. Ο Καρλομάγνος, ερχόμενος σε επαφή με τον πολιτισμό και τη γνώση των άλλων χωρών (ιδιαίτερα της Βησιγοθικής Ισπανίας, της Αγγλοσαξωνικής Αγγλίας και της Λομβαρδικής Ιταλίας) λόγω των μεγάλων κατακτήσεών του, αύξησε σημαντικά τις χορηγίες προς μοναστηριακές σχολές και σκριπτόρια (κέντρα αντιγραφής βιβλίων) στη Φραγκία.
- Τα περισσότερα από τα σωζόμενα σήμερα έργα της κλασικής Λατινικής αντιγράφηκαν και διατηρήθηκαν από Καρολίγγειους λόγιους. Στην πραγματικότητα τα αρχαιότερα διαθέσιμα χειρόγραφα για πολλά αρχαία κείμενα είναι Καρολίγγεια. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι όποιο κείμενο διασώθηκε την Καρολίγγειο περίοδο σώζεται ακόμη.

- Η πανευρωπαϊκή φύση των επιρροών του Καρλομάγνου φαίνεται από την καταγωγή πολλών από εκείνους που εργάστηκαν για αυτόν : ο Αλκουίν, Αγγλοσάξονας από την Υόρκη, ο Τέοντουλφ, Βησιγότθος, πιθανόν από τη Σεπτιμάνια, ο Παύλος ο Διάκονος, Λομβαρδός, ο Πέτρος της Πίζας και ο Παυλίνος της Ακουιλεία, Ιταλοί, και οι Αλτζιμπερτ, Αντζιλραμ, Αινχαρντ και Βάλντο του Ράιχενου, Φράγκοι.
- Ο Καρλομάγνος έδειξε ζηρό ενδιαφέρον για τα γράμματα, προωθώντας τα στην αυλή, δίνοντας εντολή τα παιδιά και τα εγγόνια του να λάβουν καλή εκπαίδευση και μελετώντας ακόμη και ο ίδιος (σε μια εποχή που ακόμα και οι ηγεμόνες που προωθούσαν την εκπαίδευση δεν διέθεταν χρόνο για να μορφωθούν οι ίδιοι) υπό την καθοδήγηση του Πέτρου της Πίζας, από τον οποίο έμαθε γραμματική, του Αλκουίν, με τον οποίο μελετούσε ρητορική, διαλεκτική (λογική) και αστρονομία (ενδιαφερόταν ιδιαίτερα για τις κινήσεις των άστρων) και του Αινχαρντ, που τον βοηθούσε στα μαθήματα αριθμητικής.
- Η μεγαλύτερη μαθησιακή αποτυχία του, όπως αναφέρει ο Αινχαρντ, ήταν η αδυναμία του να γράφει. Όταν, στα γεράματά του, άρχισε προσπάθειες να μάθει - εξασκούμενος στο σχηματισμό γραμμάτων στο κρεβάτι του κατά τον ελεύθερο χρόνο του, σε βιβλία και μαυροπίνακες που έκρυβε κάτω από το μαξιλάρι του - "ήταν πια αργά για την προσπάθειά του και είχε ελάχιστη επιτυχία", και η ικανότητά του να διαβάζει - την οποία ο Αινχαρντ αποσιωπά και καμμία άλλη πηγή της εποχής δεν υποστηρίζει - έχει επίσης αμφισβητηθεί.
- Το 800 ο Καρλομάγνος επεξέτεινε τον ξενώνα στο Μουριστάν, περιοχή στη Χριστιανική Συνοικία της Παλιάς Πόλης της Ιερουσαλήμ και του πρόσθεσε μια βιβλιοθήκη, αλλά είναι σίγουρο ότι προσωπικά δεν πήγε ποτέ στην Ιερουσαλήμ.

- Κατά τη βασιλεία του Καρλομάγνου η Ρωμαϊκή στρογγυλόσχημη γραφή και η καλλιγραφική εκδοχή της, που είχαν γεννήσει διάφορες ηπειρωτικές μικροσκοπικές γραφές, συνδυάστηκαν με χαρακτηριστικά γραφών που χρησιμοποιούνταν σε Ιρλανδικά και Αγγλικά μοναστήρια. Η Καρολίγγεια μικρογραφία δημιουργήθηκε εν μέρει υπό την αιγίδα του Καρλομάγνου. Κύρια επιρροή για αυτό ήταν πιθανότατα ο Αλκουίν της Υόρκης, που διηύθυνε τη σχολή των ανακτόρων και το κέντρο αντιγραφής στο Ααχεν.
- Ίσως όμως να έχει υπερεκτιμηθεί ο επαναστατικός χαρακτήρας της Καρολίγγειας μεταρρύθμισης. Πριν ο Αλκουίν φτάσει στο Ααχεν είχαν γίνει προσπάθειες για την εξημέρωση της χοντροκομμένης Γερμανικής και Μεροβίγγειας γραφής. Η νέα μικρογραφία διαδόθηκε αρχικά από το Ααχεν και αργότερα από το σημαντικό κέντρο αντιγραφής στην Τουρ, όπου ο Αλκουίν αποσύρθηκε ως μοναχός.

Εκκλησιαστικές και Πολιτικές Μεταρρυθμίσεις

- Σε αντίθεση με τον πατέρα του, Πεπίνο, και το θείο του, Καρλομάν, ο Καρλομάγνος επεξέτεινε το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα για την εκκλησία. Η εμβάθυνση της πνευματικής ζωής έμελλε να θεωρηθεί ως κεντρικής σημασίας για τη δημόσια τάξη και τη βασιλική διακυβέρνηση. Η μεταρρύθμισή του εστίασε στην ενίσχυση των εξουσιαστικών δομών της εκκλησίας βελτιώνοντας τις ικανότητες και την ηθική ποιότητα του κλήρου, τυποποιώντας λειτουργικές πρακτικές, βελτιώνοντας τα βασικά δόγματα της πίστης και της ηθικής και εκριζώνοντας την ειδωλολατρία. Τώρα πια η εξουσία του είχε επεκταθεί σε εκκλησία και κράτος. Μπορούσε να ελέγχει τους κληρικούς και την εκκλησιαστική περιουσία και να καθορίζει το ορθόδοξο δόγμα. Παρά τη σκληρή νομοθεσία και την αιφνίδια αλλαγή είχε εξασφαλίσει τη σαφή στήριξη του κλήρου, που ενέκρινε την επιθυμία του να εμβαθύνει την ευσέβεια και το ήθος των χριστιανών υπηκόων του. Ο Καρλομάγνος επιδόθηκε σε πολλές μεταρρυθμίσεις της Φραγκικής διακυβέρνησης, αλλά συνέχισε επίσης πολλές παραδοσιακές πρακτικές, όπως η διαίρεση του βασιλείου μεταξύ των γιων του.

Ενδυμασία

- Ο Καρλομάγνος φορούσε το παραδισιακό ρούχο των Φράγκων, που περιγράφεται ως εξής από τον Αϊνχαρντ :
- "Συνήθιζε να φοράει το εθνικό, δηλαδή το Φραγκικό, ένδυμα - από μέσα λινό πουκάμισο και λινό παντελόνι μέχρι το γόνατο και πάνω από αυτά ένα χιτώνα πλαισιωμένο με μετάξι, με πατζάκια που κλείνουν με ταινίες και καλύπτουν τα κάτω άκρα του, και προστάτευε τους ώμους και το στέρνο του το χειμώνα με ένα φαρδύ παλτό από δέρμα από κουνάβι".
- Φορούσε ένα μαύρο μανδύα και έφερε πάντα μαζί του ένα ξίφος. Το τυπικό ξίφος είχε χρυσή ή ασημένια λαβή. Εφερε ξίφη με φανταχτερά κοσμήματα σε συμπόσια ή δεξιώσεις πρέσβων. Ωστόσο :
- "Περιφρονούσε τα ξένα ενδύματα, οσοδήποτε όμορφα, και δεν επέτρεπε ποτέ στον αυτό του να ντυθεί με αυτά, εκτός από δύο φορές στη Ρώμη, οπότε φόρεσε το Ρωμαϊκό χιτώνα, χλαμύδα και παπούτσια, την πρώτη φορά κατόπιν αιτήματος του Πάπα Αδριανού και τη δεύτερη για να ευχαριστήσει το διάδοχο του Αδριανού, Λέοντα".
- Μπορούσε να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων, αν ήταν αναγκαίο. Στις μεγάλες γιορτές φορούσε ρούχα και παπούτσια με κεντήματα και κοσμήματα. Είχε μια χρυσή πόρπη για το μανδύα του για τέτοιες περιπτώσεις και εμφανιζόταν με το μεγάλο του στέμμα, αλλά απεχθανόταν τέτοια αμφίεση, σύμφωνα με τον Αινχαρντ, και συνήθως ντυνόταν όπως οι απλοί άνθρωποι.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Κωνσταντίνος Θεοδωρόπουλος

Β'5